Якось один король умер, бо так годиться королям — засинати вічним сном, як і інші смертні.

Давно пора було цьому королю попрощатися з земним життям, оскільки жив він безтямно й марнотратно, і піддані зустріли його смерть без найменшого жалю.

Батько лишив йому повну скарбницю, грошей і коштовностей у ній було доволі. Проте дурний небіжчик змарнував усе до пенні на розгульне життя. Потім він обіклав підданих податками, аж вони поставали злидарями, але й ці гроші пішли на гульбища. Далі він продав з палацу всі чудові старовинні меблі; увесь срібний і золотий посуд та столові прибори; усі розкішні килими та портьєри і навіть свій королівський гардероб, лишивши тільки замащену й побиту міллю горностаєву мантію, щоб прикривати своє зношене вбрання. І всі гроші потратив на нові гульбища.

Не питайте мене, що таке гульбища. Я знаю одне — за чутками, це чудовий спосіб позбутися грошей. І цей марнотратний король його знайшов.

Далі він виколупав усе чудове коштовне каміння з королівської корони та з кулі, що вінчала скіпетр, продав його і гроші розтринькав. На розгульне життя, звісно. Та зрештою, в нього закінчилися всі можливості. Саму корону він не міг продати, тому що, крім короля, ніхто не має права її носити. Не міг продати й королівського палацу, бо тільки король має право там жити.

Урешті-решт він опинився в обдертому палаці, де було тільки велике червоного дерева ліжко, на якому він спав, ослінчик, на якому сидів, коли взувався, та побита міллю горностаєва мантія.

За цих обставин король частенько був змушений позичати по десять центів у свого головного радника, щоб купити бутерброд з шинкою. Та у головного радника центів було небагато. Той, хто дає правителю дурні поради, навряд чи процвітатиме.

Отож король, не маючи за що жити, раптом помер і лишив своєму десятирічному синові у спадок обдерте королівство, побиту міллю мантію та корону без коштовного каміння.

Ніхто не заздрив хлопчикові, про якого не дуже й знали, доки він не став королем. Аж тоді в ньому побачили особу певної ваги, і політики та лакизи на чолі з головним радником королівства зібрали раду, щоб визначити, що з ним робити.

Ці люди допомагали старому королю жити розгульно, поки в того були гроші, а тепер вони були бідні, але занадто горді, щоб працювати. Тож вони спробували придумати, як поповнити скарбницю малого короля, з якої й самі могли б живитися.

Після ради головний радник прийшов до молодого короля, який у дворі грався дзиґою, та й сказав:

— Ваша величносте, ми придумали, як повернути вашому королівству його колишню потугу та велич.

— То й добре, — відповів Його величність недбало. — І як ви це зробите?

— Одружимо вас із пребагатою дамою, — відповів радник.

— Одружите мене? — вигукнув король. — Та мені ж тільки десять років!

— Я знаю. Шкода, що так мало. Однак Ваша величність виросте, а справи королівства вимагають, щоб ви мали дружину.

— А не можна мені натомість мати матір?

— спитав бідолашний королик, мати якого померла, як він ще був немовлям.

— Та вже ж ні, — проголосив радник. — Одруження з матір'ю незаконне. Одруження з дружиною правильне й слушне.

— А ви самі не можете з нею одружитися?

— поцікавився Його величність, спрямовуючи дзиґу на радникову ногу, і засміявся, побачивши, як той підстрибує і ухиляється.

— Дозвольте пояснити, — сказав радник.

— У вас немає ані пенні, зате ви маєте королівство. Є чимало багатих жінок, які з радістю віддадуть багатство за корону королеви — навіть якщо король іще дитина. Тому ми вирішили оголосити, що хто дасть найвищу суму, стане королевою Квоку.

— Якщо я взагалі мушу одружуватися, — сказав король, мить подумавши, — то я волію взяти за дружину Нану, зброяреву дочку.

— Вона дуже бідна, — відповів радник.

— її зуби — перлини, її очі — аметисти, її волосся — золото, — проголосив малий король.

— Це правда, Ваша величносте. Проте зважте, що багатство вашої дружини має піти у вжиток. Якою стане Нана, коли повисмикувати її зуби-перлини, видовбати аметистові очі та побрити золоту голову?

Хлопчик здригнувся.

— Робіть, як хочете, — сказав він розпачливо. — Тільки хай ця дама буде якомога витон-ченіша, і щоб уміла добре гратися.

— Ми постараємось, — відповів радник та й подався оголошувати по сусідніх королівствах про дружину для хлопця — короля Квоку.

Заявилось так багато охочих одружитися з малим королем, що було вирішено виставити його на аукціон, щоб принести королівству якнайбільшу суму грошей. Отож у призначений день у палаці зібралися дами з усіх навколишніх королівств — з Бількону, Мульґравії, Джан-куму і навіть з далекої Макельтської республіки.

Головний радник прийшов у палац рано-вранці, умив короля й причесав йому чуба, а потім вимостив корону зсередини старими газетами, щоб не спадала з голови Його величності. Жалюгідна це була корона, вся у великих і малих дірках там, де колись було коштовне каміння; про неї не дбали й часто штурхали туди-сюди, тому вона стала погнута й брудна. Одначе, як сказав радник, це була королівська корона, і для такої важливої події, як аукціон, королю належало її надіти.

Як усі хлопці, хоч королі, хоч злидарі, Його величність порвав і замастив свого єдиного костюма, і вигляд той мав не дуже гідний, а щоб купити нового, грошей не було. Через те радник загорнув короля в стару горностаєву мантію і всадовив на ослоні посеред порожньої зали аудієнцій.

А навколо нього стали всі придворні, політики й лакизи королівства, всі занадто горді або ледачі, щоб заробляти на життя працею. Було їх багацько, можете не сумніватися, і вигляд вони мали величний.

Тоді двері рвучко розчинились і юрма багатих дам, кожна з яких прагнула стати королевою Квоку, увірвалася в зал. Король оглянув їх вельми стурбовано і вирішив, що вони всі й кожна зокрема такі старі, що можуть бути йому бабусями, і такі потворні, що можуть розганяти ворон з королівських ланів. Після чого втратив до них цікавість.

Проте багаті дами й не глянули на бідолашного королика, що скоцюрбився на ослоні.

Вони одразу оточили головного радника, котрий діяв, як аукціоніст.

— Скільки мені запропонують за корону Квокської королеви? — голосно спитав радник.

— Де та корона? — присікалася прискіплива стара дама, що недавно поховала дев'ятого чоловіка й мала за душею кілька мільйонів.

— Поки що корони немає, — пояснив головний радник, — але хто зробить найвищу ставку, здобуде право її носити і потім собі купить.

— Так-так, — сказала прискіплива стара дама, — зрозуміло.

І додала:

— Я ставлю чотирнадцять доларів.

— Чотирнадцять тисяч доларів! — вигукнула кислого вигляду жінка, худа, висока, з поморщеною шкірою. "Як печене яблуко" — подумав король.

Торг пішов швидкий і запеклий, і злиденні придворні аж засяяли, коли суми сягнули мільйонів.

— Він принесе нам чимале багатство, — прошепотів один своєму товаришеві, — а потім ми з приємністю йому допоможемо все розтринькати.

Король почав тривожитися. Ті жінки, що справляли враження добросердих чи приємних, перестали торгуватися через нестачу грошей, а от зморшкувата стара дама, здавалось, була повна рішучості здобути корону за всяку ціну, разом з чоловіком-хлопчиком. Ця прадавня істота так розпалилася, що аж перука їй на голові перехнябилася і штучна щелепа весь час випадала, неабияк налякавши малого короля. Вона ніяк не здавалась.

Урешті-решт головний радник завершив аукціон, вигукнувши:

— Продано Марії-Анні Бродзінській де ля Поркус за три мільйони дев'ятсот тисяч шістсот двадцять чотири долари й шістнадцять центів!

Кислого вигляду дама заплатила гроші готівкою на місці, довівши цим, що дія відбувається в казці.

Короля так стурбувала думка про одруження з цією огидною істотою, що він почав плакати й ридати. Після чого стара голосно ляснула його по вухах. Проте радник вилаяв її, що карає майбутнього чоловіка на людях, сказавши:

— Ви ще не одружені. Зачекайте до завтра, після весілля буде час. Зможете його кривдити, скільки захочете. А нині ми воліємо, щоб люди думали, ніби ви закохана пара.

Бідолашний король мало спав тієї ночі, так його пройняв жах перед майбутньою дружиною. А ще він не міг викинути з голови думку, що

краще б йому одружитися зі зброяревою дочкою, своєю ровесницею. Він метався й крутився на твердому ліжку, доки місяць не зазирнув у вікно і його світло не лягло на голу підлогу, мов велике біле простирадло. Врешті, перевертаючись усоте, король стукнув рукою об таємну пружину в бильці великого червонодеревного ліжка — і одразу, гостро клацнувши, з бильця відскочила дошка.

Шум змусив короля глянути вгору і, побачивши відчинену дошку, він став навшпиньки, сягнув рукою і витяг зігнутий папір. Це були кілька аркушів, скріплених разом, наче книжка, і на першій сторінці стояли рядки:

Як буде король у біді з головою, Нехай він цей аркушик згорне удвоє, Потім слід аркуш піддати вогню — І я королівське бажання здійсню.

Це не дуже добрий вірш, та коли король прочитав його по складах у місячному сяйві, то відчув велику радість.

Немає сумнівів, що я тепер у біді з головою, — вигукнув він, — тому я негайно аркуш спалю й побачу, що буде.

Він одірвав аркуш, а решту книжки повернув у таємну схованку. Потім склав папірець удвоє, поклав його на ослін, черкнув сірником і запалив.

Пішов страшенний дим, як для такого малого клаптика паперу, а король сів на край ліжка і нетерпляче дивився.

Коли дим розвіявся, він з подивом побачив, що на ослоні, схрестивши руки й заклавши ногу на ногу, сидить круглий маленький чоловічок, курить чорну вересову люльку й спокійно дивиться на короля.

— Ну, ось і я, — сказав він.

— Та я бачу, — відповів королик. — Але як ви тут опинилися?

— Ти хіба не спалив папір? — запитав круглий чоловічок замість відповіді.

— Спалив, — визнав король.

— Отже, ти в біді і я прибув тебе з неї визволити. Я — Раб Королівського ліжка.

— О! — сказав король. — Я не знав, що такий є.

— І твій батько не знав, інакше не був би такий дурний, щоб продати все, що мав, заради грошей. До речі, твоє щастя, що він не продав цього ліжка. Тепер кажи, що ти хочеш.

— Точно не знаю, що я хочу, — відповів король, — проте знаю, чого не хочу — не хочу тієї старої баби, яка збирається за мене заміж.

— Та це легко, — сказав Раб Королівського ліжка. — Всього-на-всього треба повернути їй гроші, які вона заплатила головному радникові, й проголосити, що одруження скасовано. Не бійся. Ти король, і твоє слово закон.

— Безумовно, — сказав Величність, — проте я у великій грошовій скруті. Як же я житиму, якщо головний радник поверне Марії-Анні Бродзінській її мільйони?

— Тю! Це запросто, — знову відповів чоловічок і, сягнувши рукою в кишеню, витяг і кинув королю старомодний шкіряний капшук. — Тримай його при собі, — сказав він, — і завжди будеш багатий, бо зможеш виймати з капшука срібних двадцятип'ятицентових монеток, скільки захочеш, по одній за раз. Хоч би як часто ти виймав одну, інша негайно з'явиться в капшуці замість неї.

— Дякую, — ґречно сказав король. — Ви мені зробили величезну ласку. Тепер я матиму гроші на всі мої потреби й не муситиму ні з ким одружуватись. Дякую вам тисячу разів!

— Нема за що, — відповів співрозмовник, повільно пихкнувши люлькою і спостерігаючи за кільцями диму в місячному сяйві. — Для мене це легко. Більше ти нічого не хочеш?

— Більше нічого зараз придумати не можу, — відказав король.

— Тоді, будь ласкавий, закрий таємну дошку в бильці ліжка, — сказав чоловічок. — Інші аркуші з книжки тобі якийсь час не можна буде використовувати.

Хлопець став на ліжку як перед цим, і дотягтись, закрив дошку так, що ніхто б нічого й не помітив. Потім обернувся до гостя, однак Раб Королівського ліжка вже зник.^

— Я цього очікував, — сказав Його величність, — але мені жаль, що він не попрощався.

Зі спокійним серцем та з почуттям великого полегшення хлопець-король поклав шкіряний капшук під подушку, знову влігся й спав до ранку, мов убитий.

Коли сонце встало, Його величність теж устав, відпочилий і заспокоєний, і — найперше, що зробив, — послав по головного радника.

Могутня особа прибула насуплена й нещасна, проте хлопець так перейнявся своєю радістю, що цього не помітив. Сказав:

— Я вирішив ні з ким не одружуватись, бо щойно сам знайшов багатство. Через те наказую вам повернути отій старій жінці гроші, які

вона заплатила за право носити корону Квоксь-кої королеви. І зробіть публічну заяву, що одруження не буде.

Слухаючи це, головний радник затрусився, бо побачив, що молодий король вирішив правити в чесності. Вигляд у радника був такий винуватий, що Його величність запитав:

— Ну! А тепер що таке?

— Сір, — відповів нещасний тремтячим голосом, — я не можу повернути тій жінці гроші, бо я їх загубив!

— Загубив! — скрикнув король, охоплений подивом і гнівом.

— Так отож, Ваша величносте. По дорозі додому я зупинився коло аптеки купити содових пастилок для горла, бо воно в мене пересохло й захрипло через надмір голосних розмов. А Ваша величність має визнати, що це завдяки моїм зусиллям та жінка була змушена заплатити таку чудову ціну. Утім, ідучи в аптеку, я необережно лишив пакунок грошей на сидінні карети, а як повернувся, то їх не було. Злодія теж ніде не було видно.

— Ви поліцію викликали? — спитав король.

— Так, викликав. Але всі поліцаї були в сусідньому кварталі, і хоч пообіцяли знайти грабіжника, однак я маю мало надії, що знайдуть.

Король зітхнув.

— Що ж нам тепер робити? — запитав він.

— Боюсь, вам доведеться одружитися з Ма-рією-Анною Бродзінською, — відповів головний радник, — хіба що ви накажете катові стяти їй голову.

— Це було б хибно, — заявив король. — Жінка не повинна постраждати. І через те ми повернемо їй гроші, бо я за жодних обставин з нею не одружуся.

— Хіба ваше особисте багатство таке велике, щоб їй виплатити? — спитав радник.

— Так, звісно, — замислено сказав король, — але мені потрібен певний час, щоб його зібрати, і це буде ваше завдання. Викличте ту жінку сюди.

Радник послав шукати Марію-Анну, котра, коли почула, що не стане королевою, проте одержить назад свої гроші, прямо ошаліла й наляскала головного радника по вухах так люто, що пекло цілу годину. Та все ж вона пішла за ним у королівський залу аудієнцій і там голосно завимагала своїх грошей разом з відсотками, що наросли за ніч.

— Радник загубив ваші гроші, — сказав хлопець-король, — але ми вам виплатимо все до пенні з мого приватного капшука. На жаль, вам доведеться взяти борг дрібною монетою.

— Це не має значення, — сказала вона, суплячись на радника так, ніби знов хотіла дотягтися до його вух. — Мені байдуже, що дрібною монетою, головне, щоб я одержала до пенні все, що моє, та ще й з відсотками. Де гроші?

— Тут, — відповів король, вручаючи радникові шкіряного капшука. — Усе срібними четвертаками, і їх треба виймати з капшука по одному за раз. Але їх вистачить, щоб оплатити ваші вимоги, ще й залишиться.

Оскільки стільців не було, то радник сів у кутку на підлогу й почав лічити срібні двадцятип'ятицентові монети з капшука, одну по одній. А стара жінка сіла на підлозі навпроти нього й приймала кожну монету з його рук.

Сума була велика: три мільйони дев'ятсот тисяч шістсот двадцять чотири долари шістнадцять центів. А двадцятип'ятицентових монет треба вчетверо більше, ніж доларів, щоб вийшла така сума.

Король лишив їх сидіти, а сам пішов до школи, а згодом часто підходив до радника й шанобливо перебивав його на час, потрібний, щоб узяти з капшука гроші на царювання. Хоч це й затримувало лічбу, але то була справа тривала й затримки не мали великого значення.

Король виріс, змужнів і одружився з гарненькою дочкою зброяра, і в них народилося двоє чудових дітей. Зрідка король з королевою заходили у велику палацову залу аудієнцій і показували малятам постарілого, сивоголового радника, який видавав срібні двадцятип'ятицентові монети засохлій старій бабі, котра стежила за кожним його рухом — щоб не надурив.

Це велика сума — три мільйони дев'ятсот тисяч шістсот двадцять чотири долари шістнадцять центів монетами по двадцять п'ять центів.

Оце так радника було покарано за недбале ставлення до чужих грошей. І оце так Марію-Анну Бродзінську було покарано за бажання одружитися з десятирічним королем, щоб носити корону Квокської королеви.